

S3 – Strategie pro chytré specializace

Začínáme s RIS3 KEY

JOANNEUM
RESEARCH

BMWF^a

Spolkové ministerstvo pro vědu a
výzkum, Rakousko

RIS3 KEY pro sebehodnocení vytvořili odborníci společnosti Joanneum Research v Grazu ve spolupráci s rakouským Spolkovým ministerstvem pro vědu a výzkum (BMWf), které zároveň poskytlo pro tento účel finanční podporu. RIS3 KEY byl zpracován v rámci projektu „Zpracování a realizace strategií pro chytré specializace“ (Drafting and Implementing Smart Specialisation Strategies, 2011-12) iniciovaného pracovní skupinou OECD pro politiku v oblasti inovací a technologií (TIP). Autoři děkují Evropské komisi, OECD a mezinárodním odborným partnerům ve všech třech oblastech takzvané „trojitě šroubovice“ (triple helix) – státní správě, podnicích a akademické sféře – za cenné připomínky a zpětnou vazbu.

RIS3 KEY je určen k praktickému využití. S žádostmi o verze v jiných jazycích či se záměrem přeložit text do jiného jazyka se obraťte na autory.

Vídeň a Graz, červen 2012

Kontakt: Armin Mahr, Spolkové ministerstvo pro vědu a výzkum, Rakousko

(standort@bmwf.gv.at)

Christian Hartmann, Joanneum Research Graz, Rakousko

(christian.hartmann@joanneum.at)

Překlad do českého jazyka byl zajištěn Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Česká republika

1. Začínáme

1.1. Co je to chytrá specializace?

Pojem „chytrá specializace“ lze definovat jako „proces podnikatelského objevování a identifikace přínosů, které pro region může mít specializace na určitou oblast vědy a technologií“. Cílem tvorby strategií pro chytré specializace by podle Evropské komise mělo být soustředění zdrojů do oblastí, které regionu zajistí největší komparativní výhodu – např. do klastrů, stávajících odvětví a meziodvětvových aktivit, eko-inovací, trhů s vysokou přidanou hodnotou či konkrétních oborů výzkumu. Podstatou je zaměření na zdroje, vymezení konkurenčních výhod a propojení regionálních aktérů a zdrojů za účelem realizace dobře promyšlené vize.

1.2. Co je to strategie RIS3?

Strategie RIS3 slouží k uvedení chytré specializace do praxe. Jak se zdůrazňuje v návodu k RIS3 (Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation; <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>), který zpracovala Evropská komise, tvorba výzkumné a inovační strategie pro chytré specializace začíná přijetím společné vize transformace regionální ekonomiky směrem k dlouhodobé konkurenceschopnosti a udržitelnosti. Ústředním prvkem tohoto procesu je vymezení priorit rozvoje znalostní ekonomiky na základě jedinečných předností a potenciálu daného regionu.

1.3. Jak vám může RIS3 KEY přispět k přípravě strategie RIS3?

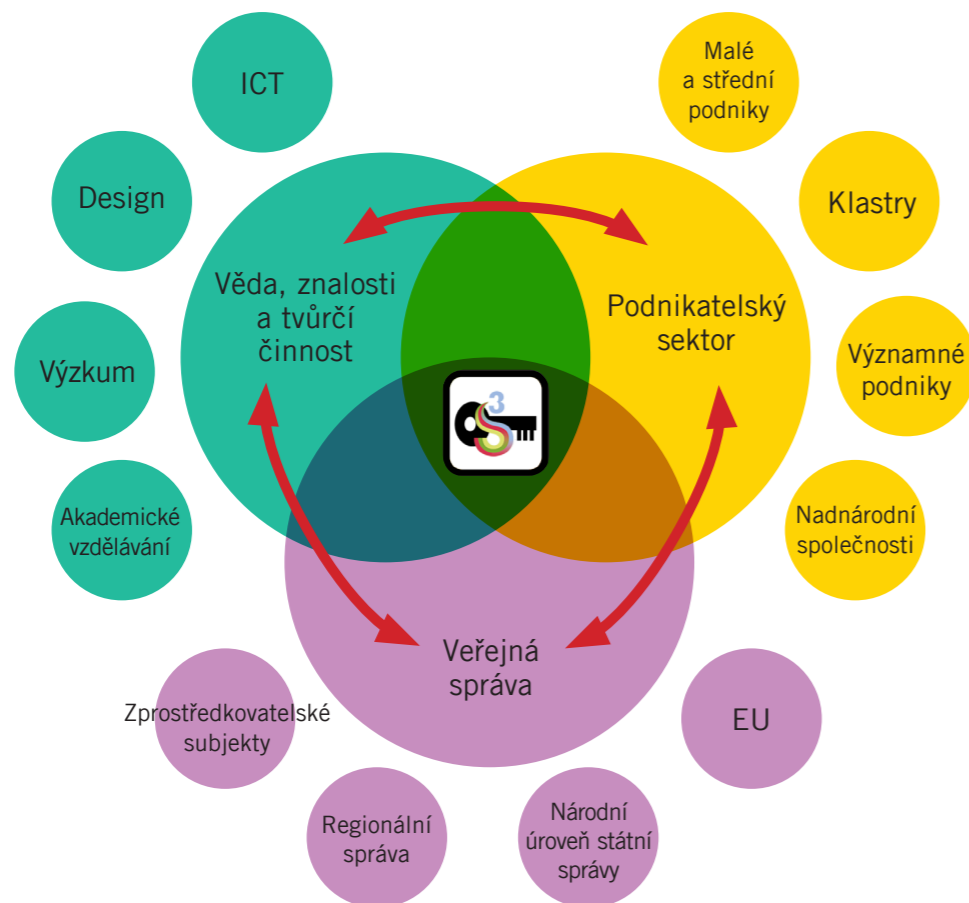
RIS3 KEY je pečlivě vypracovaný a snadno použitelný nástroj, který dokáže zprostředkovat regionům potenciální přínos chytrých specializací a aktivizovat jednotlivé aktéry k tvorbě strategií RIS3. Nástroj podněcuje komunikaci a umožňuje první rychlé posouzení situace a potenciálu daného regionu, které je podle návodu k RIS3 nutné pro provedení analýzy SWOT. Jeho součástí jsou čtyři soubory vzájemně se doplňujících otázek, které se týkají všech podstatných oblastí fungování regionu. Jde o následující oblasti: podnikání, věda / znalosti & tvůrčí činnost, veřejná správa a regionální inovační systém jako celek, který zahrnuje interakci mezi všemi třemi sektory.

RIS3 KEY pro sebehodnocení usnadní vašemu regionu přípravu dalších kroků v oblasti chytrých specializací prostřednictvím

- vymezení existujících silných stránek a potenciálu,
- identifikace problematických míst v regionálním inovačním systému,
- zapojení příslušných institucí a aktérů do procesu tvorby strategií RIS3,
- vymezení možných východisek pro proces tvorby těchto strategií.

1.4. Komu je určen RIS3 KEY pro sebehodnocení?

Proces RIS3 je účinný, jestliže aktivizuje všechny tři oblasti regionálního inovačního systému. RIS3 KEY umožňuje představitelům všech těchto oblastí nasměrovat své schopnosti a zájem a zároveň přijmout odpovědnost za konkrétní aspekty rozvoje regionu. Posouzení situace a potenciálu regionu by měli iniciovat tvůrci politik na regionální úrovni jako neformální proces a vyzvat zástupce vybraných

důležitých podniků a institucí, aby si prošli uvedené otázky a odpověděli na ně. Je nezbytné, aby jednotliví aktéři v tomto procesu spolupracovali a společně definovali možné oblasti specializace a vytvořili společnou (a tudíž „chytrou“) vizi a priority.

- Významné podniky a podnikatelé v regionu: Přední podnikatelské subjekty, „skrytí šampióni“ (hidden champions) i nejvýraznější inovátoři mají odborné schopnosti odhadnout tržní přínos nových nápadů, technologií a znalostí v rámci ekonomické základny regionu. Mohou „objevit“ perspektivní oblasti, jejichž potenciál může posléze ověřit výzkum. Při uplatňování chytrých specializací je podnikatelský sektor vnímán jako hybná síla inovací a odborný vklad jeho představitelů je tudíž nezbytný pro budoucí fungování regionálního inovačního systému.
- Tvůrci a vykonavatelé politik na regionální úrovni: Představitelé regionálních správních orgánů a zprostředkovatelských subjektů mohou provést sebehodnocení sektoru regionální správy, sladit odborné kapacity a zájmy dalších dvou sektorů a připravit půdu pro politické rozhodování o strategii RIS3. Do tohoto procesu by měly být zapojeny všechny příslušné odbory regionální správy (podnikání, výzkum, vzdělávání, finance, atd.).
- Regionální odborné instituce: Představitelé regionálního výzkumu, vědy a tvůrčího sektoru - tj. vysokých škol, organizací zabývajících se vědou a technologiemi, inovačních a designových center – vytvářejí svou odborností konkrétní znalostní profil regionu. Rozvíjejí jeho potenciál z hlediska dovedností a tvůrčí činnosti, využívají a modernizují jeho výzkumnou infrastrukturu a posouvají stávající hranice vědy a technologií. Při stanovování výzev a určování ekonomických oblastí, kde lze vhodnými investicemi zajistit výrazné posílení profilu regionu v globálních hodnotových řetězcích, jsou proto nepostradatelnými partnery. Hodnocení potenciálu regionu ze strany místních odborných institucí představuje nezbytné doplnění výše uvedeného procesu „objevování“ perspektivních oblastí v rámci podnikatelského sektoru.

2. Otázky pro účely sebehodnocení

2.1. Posouzení stavu a potenciálu PODNIKATELSKÉHO SEKTORU

1. Jaká jsou hlavní hospodářská odvětví v regionu a ve kterých z nich existují sítě pro rozvoj inovací / klastry? Jak se tyto nástroje na podporu inovací rozvíjely v posledních 10 až 15 letech?
2. Jaké významné podniky (tj. velké nadnárodní společnosti, „skrytí šampióni“ nebo přední inovátoři) sídlí ve vašem regionu? Působí v hlavních hospodářských odvětvích nebo jsou v jiných sektorech? Jakým způsobem se angažují v procesu regionálního plánování / tvorby inovační politiky?
3. Jak jsou hlavní hospodářská odvětví v regionu konkurenceschopná ve srovnání s evropskými či mezinárodními soupeři? Jaké jsou jejich konkurenční výhody a jak se jejich konkurenceschopnost vyvíjela v posledních 10 až 15 letech?
4. Uveďte oblasti (nejvýše tři), kde váš region dosahuje z hlediska dovedností a odborných znalostí vynikajících výsledků / má potenciál stát se uznávaným centrem světové úrovně?
5. Které technologie, produkty či jiné příležitosti na globálním trhu jsou podle vás v následujících deseti letech pro region perspektivní?
6. Jakým ohrožením a výzvám budou podle vás čelit hlavní hospodářská odvětví regionu (a regionální ekonomika jako celek) v následujících deseti letech?
7. Do jaké míry je ekonomika vašeho regionu mezinárodně orientovaná (tj. vývozní orientace hlavních hospodářských odvětví, přímé zahraniční investice)? Která odvětví jsou z tohoto hlediska nejotevřenější? Kam směřuje největší část vývozu?
8. Která hospodářská odvětví ve vašem regionu intenzivně investují do výzkumu a vývoje a do rozvoje technologií? Odkud získávají nové poznatky vědy a výzkumu? Od místních vysokých škol nebo od mezinárodních partnerů ve výzkumu a vývoji?
9. Dodávají místní vysoké školy podnikům v regionu dostatečný počet absolventů? Nebo jsou zaměstnavatelé nuceni hledat kvalifikovanou pracovní sílu jinde?
10. Jak byste zhodnotili podnikatelské klima ve vašem regionu? Umožňuje toto klima bez problémů realizovat inovativní podnikatelské nápady? Jsou lidé (včetně mladé generace, absolventů vysokých škol apod.) pozitivně nastaveni na samostatné podnikání nebo spíše dávají přednost zaměstnání v zavedených podnicích či ve veřejném sektoru?
11. Odpovídají priority stanovené pro oblast výzkumu a inovací a typy poskytované podpory (granty, půjčky, záruky, inovační poukázky, služby podnikům, možnosti využívání laboratoří, kvalifikovaní pracovníci, partneři pro spolupráci apod.) vašim potřebám? Na základě jaké pobídky / podmínek byste se rozhodli investovat (více) do výzkumu, vývoje a demonstračních aktivit (v rámci vlastní firmy, u externích dodavatelů nebo veřejných organizací pro výzkum a vývoj)? Jaké prostředky zamýšlíte investovat do společných podniků s vysokými školami a technologickými centry ve vašem regionu?

2.2. Posouzení stavu a potenciálu SEKTORU VĚDY / ZNALOSTÍ & TVŮRČÍCH ČINNOSTÍ

1. Uveďte oblasti (nejvýše tři), ve kterých váš region dosahuje z hlediska akademických i neakademických dovedností a odborných znalostí vynikajících výsledků / má potenciál stát se uznávaným centrem světové úrovně.
2. Na jaké konkrétní oblasti se specializuje věda a výzkum ve vašem regionu (do jakých oborů plynou investice na výzkum a vývoj, ve kterých oborech je soustředěn lidský výzkumný potenciál, vědecké publikace a žádosti o patenty)? Uveďte tyto oblasti (nejvýše pět). Jak se tyto silné obory vyvíjely v posledním desetiletí?
3. Jsou tyto vědecké obory konkurenceschopné v evropském a celosvětovém měřítku? Kde lze hledat potenciální partnery? Kde působí hlavní konkurenti?
4. Jaký další vědní obor je perspektivní ve vašem regionu (kromě výše uvedených)? Jaké oblasti vědeckého bádání a budoucí technologie považujete za potenciálně nejslibnější v následujícím desetiletí?
5. Které významné organizace zabývající se vědou, výzkumem a tvůrčí činností (tj. vysoké školy, organizace orientované na výzkum a technologie a inovační a designová centra) sídlí ve vašem regionu? Jakým způsobem se angažují v procesu regionálního plánování / tvorby inovační politiky? Jak odpovídá jejich orientace odvětvové struktuře regionu a jak jsou napojeny na průmyslovou základnu?
6. Jaká je vazba mezi vašimi strategickými prioritami v oblasti výzkumu a vývoje a hlavními prioritami rozvoje regionu jako celku? Jsou vaše vlastní prostředky doplněny veřejnými i soukromými investicemi na regionální úrovni tak, aby bylo možno zajistit případné spolufinancování a sdílení rizika při uskutečňování společných regionálních priorit na národní úrovni (a podle možností na úrovni EU)?
7. Jaká výzkumná infrastruktura a centra tvůrčí činnosti existují ve vašem regionu? Jak mohou ovlivnit proces uplatňování chytrých specializací? Jak pro vás může být přínosná výzkumná infrastruktura či centra tvůrčí činnosti v okolních regionech?
8. Do jaké míry je vaše regionální vědecká / tvůrčí / dovednostní základna schopna přispět k řešení výzev, kterým čelí společnost jako celek (zdraví a stárnutí populace, změna klimatu, urbanizace, energie, sociální začleňování apod.)? Kde vidí přední regionální odborné instituce svou pozici v globálních znalostních a hodnotových řetězcích (spolupracují úzce s institucemi a podniky v okolních regionech a v mezinárodním měřítku)?
9. Do jaké míry vytváří váš region příznivé podmínky pro výzkumnou práci? Jaká je ve vašem regionu mobilita mezi veřejným a soukromým sektorem v oblasti vědy a výzkumu (pohybují se absolventi vysokých škol / techničtí odborníci / vysokoškolští učitelé mezi univerzitami a podniky)? Vzdělávají vysoké školy své akademické pracovníky a studenty v podnikatelských dovednostech?
10. Odpovídá současné akademické vzdělávání potřebám regionální ekonomiky? Zaměstnávají podniky v regionu místní absolventy vysokých škol nebo jsou absolventi nuceni hledat práci jinde?
11. Kolik zahraničních vědeckých pracovníků, vysokoškolských učitelů a studentů působí dočasně či nastalo ve vašem regionu? Jaký podíl zauímají zahraniční pracovníci v celkovém počtu vědeckých / tvůrčích pracovních míst? Jaká je míra spolupráce se zahraničními odbornými institucemi?

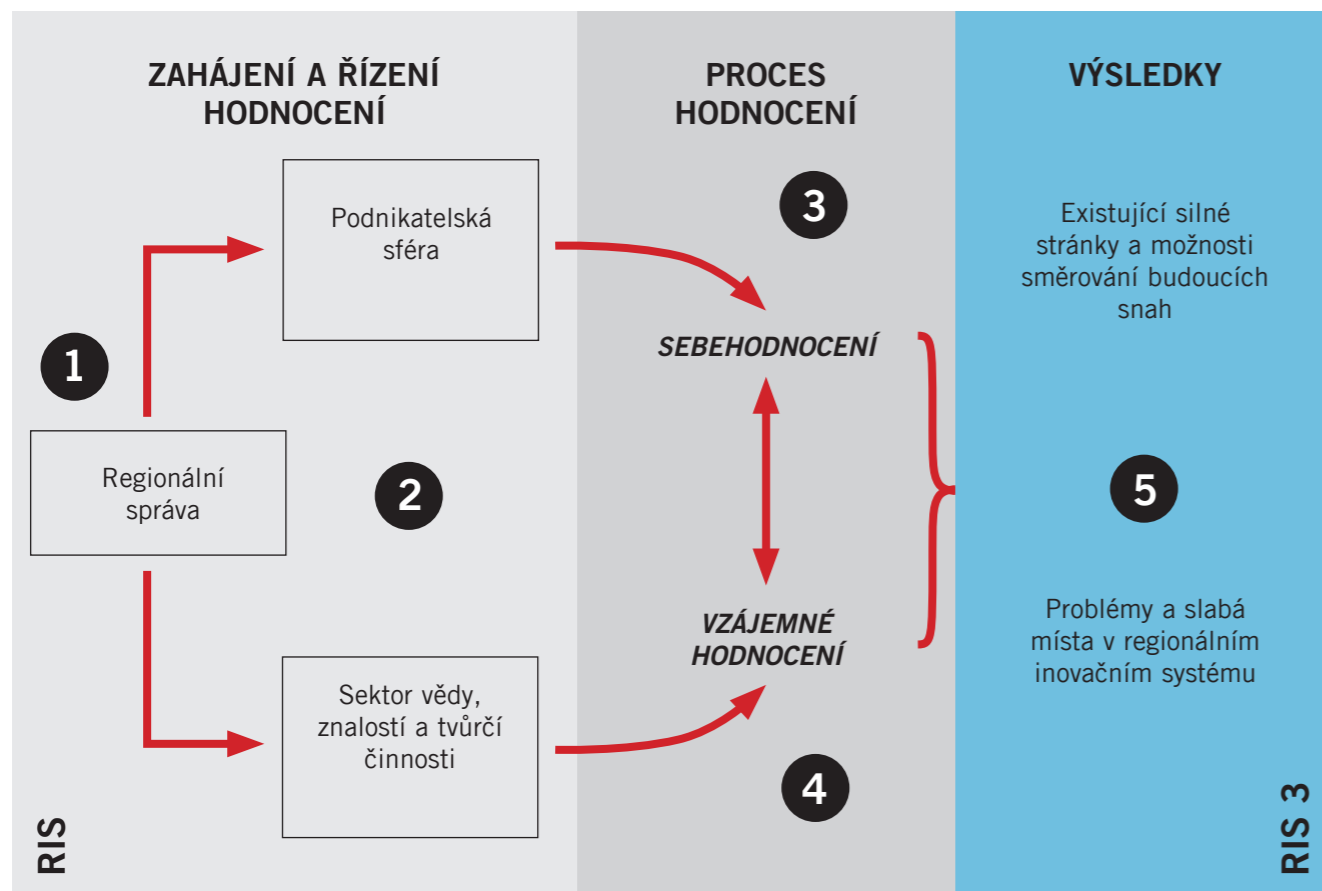
2.3. Posouzení sektoru REGIONÁLNÍ SPRÁVY

1. Jaký strategický přístup zaujímá váš region k politice růstu a inovací (máte dlouhodobou vizi, písemně zpracované strategické koncepce a priority)? Pokud ano, jaké jsou hlavní cíle a priority? Jak je proces strategického plánování organizován (např. je otevřený a participativní nebo spíše podléhá vedení ze strany odborníků)?
2. Máte systém pro hodnocení regionální politiky růstu a inovací (tj. monitorujete pravidelně realizaci programů a opatření v rámci této politiky)? Provádíte následné (ex-post) hodnocení realizovaných kroků? Jsou výsledky hodnocení systematicky využívány při rozhodování o dalších koncepčních krocích? Funguje v této oblasti nějaký konkrétní mechanismus? Pokud ano, jaké hlavní úpravy byly na jeho základě provedeny?
3. Jaké máte v regionální správě kapacity pro vytváření strategií a stanovování priorit? Dokázali byste zpracovat strategii RIS3 sami nebo byste museli zapojit externí odborníky?
4. Kdo se angažuje v inovační politice ve vašem regionu (EU, národní vláda, regionální správa)? Jsou regionální nástroje inovační politiky vhodně přizpůsobené nástrojům, které se používají na jiných úrovních, nebo v některých oblastech chybí či se naopak překrývají? Týká se podpora inovací ve vašem regionu pouze budování kapacit nebo také podněcuje vznik poptávky po inovacích?
5. Jaké další formy inovací / transformace ekonomiky kromě těch, které zprostředkovává věda a technologie, váš region podporuje?
6. Má regionální správa autonomii při plánování a určování rozpočtu na realizaci programů a opatření v rámci inovační politiky? Pokud ano, do jaké míry je dostupnost veřejných prostředků na realizaci této politiky stabilní a předvídatelná?
7. Jaký je rozpočet na výzkum a inovace pro následující plánovací období a jaký bude mechanismus spolufinancování / sdílení rizika na regionální úrovni? Jaký útvar (útvary) je zodpovědný za inovační politiku a rozpočty?
8. Je váš region součástí většího územního celku? Pokud ano, fungují mechanismy a procesy koordinace se sousedními regiony?
9. Je v koncepci inovační politiky vašeho regionu rozvedena možnost součinnosti různých evropských, národních a regionálních zdrojů financování? Jde zejména o využívání ERDF a 7. rámcového programu pro výzkum, ale i o další významné programy jako ESF, EAFRD a Program pro konkurenceschopnost a inovace (případně příslušné nástupnické programy).
10. Jakým způsobem se strategie podpory výzkumu a inovací ve vašem regionu vztahuje k příslušným evropským prioritám (např. ESFRI, klíčové průlomové technologie (KETs), digitální agenda, řešení společenských výzev atd.). Počítá se v této strategii se spoluprací se systémy na podporu inovací a výzkumnými zařízeními v jiných regionech / zemích? Do jaké míry lze využívat podporu, kterou poskytuje váš region (např. poukázky), i v jiných lokalitách a mimo rámec veřejné podpory výzkumu, technologického rozvoje a inovací?

2.4. Posouzení regionálního koncepčního rámce pro inovace a růst

1. Jaká je interakce mezi sektorem vědy, znalostí a tvůrčích činností a regionální ekonomikou (spolupracuje výzkum s průmyslem / podnikatelskou sférou, jsou na vysokých školách akademici placeni ze soukromých zdrojů, existují společné výzkumné infrastruktury a pro-aktivní transfery technologií, smluvní výzkum, takzvané „živé laboratoře“, programy studentských praxí, technologické burzy a demonstrace technologií, mají regionální podniky své zástupce ve vedení vysokých škol)? Jaké sektory jsou v tomto ohledu neaktivnější a kde vidíte možnost zlepšení?
2. Jaká je interakce mezi regionální správou, sektorem vědy, znalostí a tvůrčích činností a podnikatelskou sférou? Podílejí se všechny tři sektory na stanovování strategických priorit v oblasti výzkumu, technologického rozvoje a inovací? Podílejí se na vytváření regionálních inovačních strategií? Existuje jednotný systém řízení regionálních inovací, který počítá s účastí všech tří sektorů?
3. Je stávající regionální koncepční rámec pro inovace a růst postaven na koordinaci a spolupráci mezi resorty a institucemi při realizaci příslušných politik (zejména koordinace uskutečňování vědeckovýzkumné a hospodářské politiky, ale i politiky v dalších významných oblastech jako je vzdělávání, zaměstnanost a rozvoj venkova)? Zohledňuje regionální rámec současnou úroveň koordinace politik v regionu?
4. S jakými nejdůležitějšími výzvami se bude váš region potýkat v následujících deseti letech (v ekonomice, při ochraně životního prostředí, v sociálně-demografické oblasti atd.)? Jaké hlavní příležitosti / nová odvětví se rýsují? Jakým způsobem lze aktivizovat regionální podniky a vědeckovýzkumné instituce, aby dokázaly společně na tyto výzvy a příležitosti reagovat?
5. Jakým hlavním výzvám čelí váš region v oblasti výkonnosti výzkumu, technologického rozvoje a inovací (jaké jsou největší problémy, které brání lepšímu fungování celého inovačního systému)? Jak lze tyto problémy řešit prostřednictvím zpracování a realizace společné strategie RIS3?
6. Odpovídají vědeckotechnická a tvůrčí základna, dovednosti a specializace potřebám regionálního hospodářství? Kde existuje soulad a kde vidíte nejzásadnější nesoulad?
7. Shodují se názory podnikatelské sféry a sektoru vědy, znalostí a tvůrčích činností z hlediska budoucích perspektivních technologií a produktů?
8. Jak odpovídají silné stránky a specializace vašeho regionu profilům okolních a partnerských regionů? Doplnují se navzájem? V jakých oblastech by mohla meziodvětvová spolupráce zajistit konkurenční výhody pro větší územní celek?

3. Příloha 1: Jak iniciovat sebehodnocení pro účely chytrých specializací

Pět kroků k zahájení procesu tvorby strategie RIS3 pro váš region:

- 1 → Zahájení procesu sebehodnocení a určení hlavních aktérů v podnikatelském sektoru a v sektoru vědy, znalostí a tvůrčích činností
- 2 → Příprava sebehodnocení: navázání kontaktu s příslušnými aktéry, rozeslání souborů otázek a organizační zajištění příslušných dílčích kroků.
- 3 → Sebehodnocení každého sektoru příslušnými aktéry
- 4 → Vzájemné hodnocení jednotlivých sektorů (aktéři z podnikatelského sektoru zhodnotí sektor výzkumu a regionální správy atd.)
- 5 → Zpracování první analýzy SWOT jako východiska pro proces RIS3. Využití definovaných předností, slabin, příležitostí a hrozeb ke zpracování společné vize.

4. Příloha 2: Glosář

Konkurenční výhoda	Výhoda, kterou má společnost nad konkurenty a která jí umožňuje dosahovat vyšších tržeb (marží) nebo získávat více zákazníků. Existují různé druhy konkurenčních výhod. Patří k nim například nákladová struktura firmy, nabídka produktů, distribuční síť nebo zákaznická podpora.
COSME	Program pro konkurenceschopnost podniků s důrazem na malé a střední podniky, 2014-2020 (Programme for the Competitiveness of Enterprises and SMEs)
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development)
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund)
ESF	Evropský sociální fond (European Social Fund)
ESFRI	Evropské strategické fórum pro infrastruktury výzkumu (European Strategy Forum on Research Infrastructures)
Skrytí šampióni	Malé, ale velmi úspěšné společnosti, které působí nenápadně, nezviditelňují se a někdy své záměry dokonce tají.
Horizon 2020	Rámcový program EU pro výzkum a inovace
Odborné instituce	Vysoké školy, organizace zabývající se výzkumem a technologiemi, inovační a designová centra – tj. organizace, které tvoří regionální základnu znalostí a dovedností a mohou přispět k uvolnění inovačního a tvůrčího potenciálu regionu.

Významné podniky	Regionální podniky, jejichž velikost značně přesahuje regionální průměr a které s úspěchem působí na mezinárodních trzích nebo významně ovlivňují inovační (tvůrčí) potenciál regionu.
SWOT	Metoda strategického plánování, která se uplatňuje při hodnocení projektů a vychází z jejich silných stránek, slabin, příležitostí a hrozeb.
Inovační model „trojitě šroubovice“	Model, který tvoří tři složky: akademická sféra, veřejná správa a podnikatelský sektor. Akademickou sféru v inovačních procesech v rámci tohoto modelu zastupují zejména vysokoškolské instituce (univerzitního i neuniverzitního typu), ale přispívat a účastnit se mohou i vzdělávací instituce na jiných úrovních. Veřejnou správu může představovat kterákoliv její úroveň: národní (federální), regionální (státní) a místní (obecní). Účast podniků (průmyslu) není nijak omezena – tj. do inovačních procesů se mohou zapojit soukromé firmy, obchodní společnosti nebo živnostníci.

from people industry business self-assess
global value chains lead institutions char
technology pipelines of talent hidden cha
creativity regional planning unique sellin
sition spin-offs growth co-operation profi
er education lead companies locations po
ning excellence cohesion policy design c
dialogue RIS3 entrepreneurial discovery
regional planning potential priority-settin
research and innovation strategies for sm
cialisation people industry business self-
ment global value chains lead institution
nology pipelines of talent hidden champi
ativity regional planning unique selling p
tion spin-offs growth co-operation profile
lead companies positioning excellence co
policy design centres knowledge dialogue
entrepreneurial discovery science regiona
ning potential priority-setting skills resea
innovation strategies for smart specialisa
people industry business self-assessment
value chains lead institutions changes te
logy pipelines of talent hidden champion
ativity regional planning unique selling p